

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА СОЦІАЛЬНИХ
КОМУНІКАЦІЙ

**БІБЛІОПСИХОЛОГІЯ, БІБЛІОПЕДАГОГІКА,
БІБЛІОГРАФІСТИКА, БІБЛІОТЕРАПІЯ В
ОСВІТІ:
теорія і практика**

Збірник тез доповідей I-ї Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції

Мукачево
(27 серпня 2021 року)

УДК 159.9:028.02:37:02:929:37:021(043.2)

Б59

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Наково-технічною радою Мукачівського державного університету
(Протокол № 1 від 31.08.2021 р.)

Відповідальний за випуск – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Прокопович Л.С.

Головний редактор:

Щербан Т. Д. – доктор психологічних наук, професор, ректор МДУ.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Моргун А. В. – декан гуманітарного факультету, кандидат філологічних дисциплін, доцент.
Прокопович Л. С. – кандидат філологічних дисциплін, доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Мовчан К. М. – директор Наукової бібліотеки МДУ, старший викладач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Веремчук О. В. – кандидат педагогічних дисциплін, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Курило О. Й. – кандидат філологічних дисциплін, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Попович Н.Ф. – кандидат філологічних дисциплін, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Бабіля М. В. – провідний бібліограф, асистент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Б59

Бібліопсихологія, бібліопедагогіка, бібліографістика, бібліотерапія в освіті: теорія і практика: збірник тез доповідей I-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 27 серпня 2021 р. Мукачево / ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево: МДУ, 2021. – 69 с.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕРАПІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Бібліотерапія – це порівняно молода галузь науки, розташована на межі взаємодії між наукою, терапією та мистецтвом. Однак про лікувальну силу слова, книги відомо давно. Так у Єгипті вхід до бібліотеки фараона Рамзеса II (приблизно 1300 р. до н. е.) вінчав напис – «Ліки для душі». Припущення, що слова здатні зцілювати, виражається в старій вірі в магію, відьом і заклинання. Корисний ефект від читання книг був відомий і у Давній Греції та Римі. Аристотель описав у своїй «Поетиці» очищувальну силу поетичних творів і використовував для цього медичний термін «катарсис» – моральне очищення в результаті душевного потрясіння або перенесеного страждання. Однак, перший задокументований факт використання книг з лікувальною метою відносять до 1272 р., коли в одній єгипетській лікарні лікарі використовували читання Корану як одну з частин лікування [1].

Активно лікування книгою практикували церковні бібліотеки, в яких зберігались великі масиви видань релігійного змісту, які приносили віруючим заспокоєння і надію. У середньовічній Європі книги використовували з лікувальною метою також в громадських, медичних та виправних установах. Вважається, що бібліотерапія перебувала під крилом церкви аж до епохи Відродження, допоки література не стала світською і доступною широкому загалу людей. З цього часу і лікарі почали використовувати її з лікувальною метою і уже в XVIII ст. офіційно «прописували» пацієнтам книги – наприклад, англійський лікар Т. Сайденгем, «прописував» своїм хворим популярну в той час книгу Сервантеса «Дон Кіхот» [2]. Київський бібліотекар П. П. Должиков в 1849 р. називає бібліотеку «аптекою для душі» [3].

На початку ХХ ст. і лікарі, і самі пацієнти почали активніше використовувати читання в лікувальних цілях – для відволікання від важких переживань, отримання інформації, зміни стереотипів мислення. Тоді найбільш широке поширення бібліотерапія отримала в Америці. Пов'язано це з тим, що ветерани Першої світової війни важко адаптувалися до життя і потребували підтримки. Та й сам термін «бібліотерапія» ввів в науковий обіг американський есеїст С. Крозерс у 1916 р., коли на сторінках журналу «Atlantic Monthly» використав його для характеристики діяльності шпитальних бібліотек, які намагались допомогти вирішити психічні проблеми ветеранів Першої світової війни з використанням спеціально підібраної літератури [4].

Під час з'їзду Американської Асоціації лікарняних бібліотек було запропоновано тлумачити термін «бібліотерапія» як використання спеціально підбраного для читання матеріалу як терапевтичного засобу в цій сфері медицини і психіатрії з метою вирішення особистих проблем за допомогою спрямованого читання. З 1920 р. ХХ ст. починається інтенсивний розвиток бібліотерапії як лікувального читання – спочатку у лікарняних і санаторних бібліотеках, поєднуючись із досягненнями медицини, особливо психіатрії, у взаємозв'язку з методикою бібліотечної роботи; пізніше – у публічних та шкільних бібліотеках. Згодом була адаптована педагогікою, завдяки чому почала використовуватися у виховних, освітніх, опікунських, виправних закладах [5]. В 1941 р. термін офіційно фіксується в медичному словнику Дорленда (Dorland's Illustrated Medical Dictionary) з визначенням «зайнятість книгами і їх читанням під час лікування нервових хвороб».

Наукове обґрунтування бібліотерапії одержала на початку ХХ ст. Провідну роль в її розвитку відіграли праці З. Фрейда, І. Павлова, В. Бехтерева, К. Платонова, М. Рубакіна та ін. Особливе місце в обґрунтуванні її методів займають праці письменника, бібліографа і просвітителя М. О. Рубакіна, який зазначав, що «три великі сили містяться в книзі – знання, розуміння, настрої». У 1916 р. в Женевському педагогічному інституті Ж.-Ж. Руссо він заснував новий напрям у науці на межі психології і літературознавства – бібліопсихологію.

Важливу роль у розвитку бібліотерапії в Україні відіграв професор І. Вельвовський, який з 1927 р. в психотерапевтичному диспансері, а згодом у Харківському психоневрологічному госпіталі, почав застосовувати бібліотерапію у лікуванні пацієнтів. Потім про бібліотерапію надовго забувають. І лише у 1967 р. з ініціативи І. Вельвовського в базовому санаторії з психотерапії «Березівські мінеральні води» було відкрито перший в СРСР кабінет бібліотерапії. Його очолила бібліограф Агнеса Михайлівна Міллер, яка перетворила бібліотерапію з методики в самостійну наукову дисципліну, що знаходиться на межі бібліотекознавства та психотерапії [6, с. 22]. У 1975 р. вона захистила дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук за темою «Особливості керівництва читанням хворих в бібліотеках лікувально-профілактичних установ», де виділила основні напрями розробки проблем бібліотерапії: бібліотекознавчий (виховна бібліотерапія), медичний (інституційна бібліотерапія) та психологічний (клінічна бібліотерапія). А. Міллер розробила принципи рекомендацій книг пацієнту з бібліотерапевтичною метою та класифікацію літератури, яка застосовується в клінічних умовах, дослідила використання бібліотерапії в європейських країнах тощо [1].

Починаючи з 1990-х рр. ХХ ст. у світі регулярно оприлюднюються результати вивчення лікувальної сили книг. У бібліотерапевтичних експериментах беруть участь цілі наукові колективи. Група оксфордських вчених досліджувала вплив читання на людський мозок, в результаті чого було виявлено ефект «занурення в книгу»: коли читач уявляв себе на місці персонажа, активувалися ділянки мозку, які в інший час не задіяні. Дослідники з університету Ліверпуля встановили ще один дивовижний факт: читання полегшує страждання від хронічного болю. Ефект книг можна порівняти за дією з популярною нині когнітивною психотерапією. Є і наукові дані про те, що регулярно читання покращує роботу мозку, попереджає хворобу Альцгеймера, допомагає боротися з безсонням і за шість хвилин знижує на дві третини рівень стресу [3].

У 2013 році стартувала бібліотерапевтична програма Національної служби охорони здоров'я Великобританії «Книги за рецептом». Як і у ХVІІІ ст., лікарі стали не просто рекомендувати, а офіційно «призначати» книги з лікувальною метою. Сьогодні за кордоном існують й спеціалізовані організації, наприклад, Асоціація бібліотерапії і прикладної літератури (Association for Bibliotherapy and Applied Literature), американський Бібліотечний відділ охорони здоров'я і реабілітації (Health and Rehabilitative Library Services), Польське бібліотерапевтичне товариство (Polskie Towarzystwo Biblioterapeutyczne) [3].

На даний час бібліотерапія впритул наблизилася до педагогіки. Йдеться не про «лікування книгою», а про виховання за допомогою книг, а також допомогу людині в критичних ситуаціях з метою покращення її психологічного стану. Педагогічний підхід передбачає такі бібліотерапевтичні цілі, як: розвиток духовного світу, креативних здібностей особистості; формування оптимістичного бачення світу, зацікавленості і потреби в читанні, потреби самостійно знаходити власні шляхи розв'язання своїх проблем за допомогою літератури тощо.

Вивчення історії розвитку бібліотерапії в Україні та світі зумовило дійти висновку про важливість та актуальність даної наукової проблематики, розгляд якої потребує зусиль представників різних галузей знань, зокрема: бібліотекознавства, педагогіки, психології, медицини, філології, історії, філософії.

Список використаних джерел

1. Цюра М. А. Роль бібліотерапії в соціально-психологічній адаптації дітей та підлітків у новітніх умовах / М. А. Цюра // Інтегровані комунікації. – 2017. – № 4. – С. 58–64.
2. Вертій Ж. Еволюція бібліотерапії як складової бібліотекознавства [Електронний ресурс] / Ж. Вертій // Наукові праці Національної бібліотеки України ім.

- В. І. Вернадського. – 2011. – Вип. 29. – С. 202–209. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2011_29_23 (03.08.2021).
3. Яковлева Н. С. Возникновение библиотерапии: исторический контекст и социокультурный аспект [Електронний ресурс] / Н. С. Яковлева // МНКО. – 2016. – № 1(56). – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/vozniknovenie-biblioterapii-istoricheskiiy-kontekst-i-sotsiokulturnyy-aspekt> (11.08.2021).
 4. Ковальчук С. П. Книга у подоланні стресових ситуацій сьогодення / С. П. Ковальчук // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія. – 2015. – Вип. 21(2). – С. 121–126. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrk_2015_21\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrk_2015_21(2)_27). (10.08.2021).
 5. Бібліотерапія: визначення поняття. Українська бібліотечна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F>. (12.08.2021).
 6. Карівець І. Основи бібліотерапевтичної діяльності. Острів безпеки у світі небезпек: на допомогу бібліотерапевту / І. Карівець. – Львів, 2012. – 160 с.

УДК 028.8:615.85:028.02(043.2)

ВЕРЕМЧУК О. В.,
ГАЛУЗІНСЬКИЙ Б. О.,
Мукачівський державний університет

БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

Бібліотерапія є перспективним напрямом діяльності бібліотек, що займається вивченням впливу спеціально підібраної літератури на стан здоров'я хворої людини.

Термін «бібліотерапія» походить від гр. *biblion* – книга та *therapeia* – терапія, (лікування), тобто дослівно «книголікування» або «лікування за допомогою книги». В Українській бібліотечній енциклопедії термін «бібліотерапія» тлумачиться як: «комплексна наукова дисципліна, що вивчає закономірності смислового та емоційного сприйняття текстів і розробляє методи психологічної корекції особистості за допомогою читання (або прослуховування) спеціально підібраних текстів з книг та інших носіїв інформації. Це міждисциплінарна галузь наукового знання, яка використовує досягнення бібліотекознавства та книгознавства (особливо соціології бібліотечної справи, бібліотечної психології, психології читання), літературознавства (історії літератури та літературної критики), педагогіки, психології і медицини (переважно психіатрії та психотерапії) та ін.» [1].

Бібліотерапія поєднує в собі щонайменше три галузі. Одна належить наукам, котрі вивчають інструментарієм бібліотерапії книгу (книгознавство, літературознавство, бібліографія, бібліотекознавство); інша – наукам про душу

ЗМІСТ

Веремчук О. В. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕРАПІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	3
Веремчук О. В., Галузінський Б. О. БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК.....	6
Гасуляк С. Р., Прокопович Л. С. ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА НА ЧИТАЧА.....	9
Курило О.Й., Попович Н.Ф. БІБЛІОТЕРАПІЯ: ПОНЯТТЯ, ЗАВДАННЯ, ОСНОВНІ ЕТАПИ.....	11
Курило О.Й., Прокопович Л.С. БІБЛІОТЕКОТЕРАПІЯ ЯК НАПРЯМОК РОБОТИ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКАРЯ	13
Марценюк М.О. ПСИХОЛОГІЧНІ ТА КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ МЕТОДУ МОВНОЇ ТЕРАПІЇ.....	15
Матвійчук О.Є. ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО МОДУЛЯ "БІБЛІОТЕЧНА ПЕДАГОГІКА" В ІНСТИТУТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА.....	17
Матвійчук О.Є. ПОГЛЯД НА БІБЛІОТЕЧНУ ПЕДАГОГІКУ ЯК ОСВІТУ ЧИТАЧА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФОНДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ).....	18
Мовчан К.М., Бондарєва Д.-Т. БІБЛІОТЕКА – АПТЕКА ДЛЯ ДУШІ.....	21
Мовчан К.М., Звірич О. БІБЛІОГРАФІСТИКА – ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВЦІВ.....	22
Мовчан К.М., Козлік Р. БІБЛІОТЕРАПІЯ – ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ.....	24
Мовчан К.М. БІБЛІОТЕКИ І БІБЛІОТЕРАПІЯ НА ДОПОМОГУ КОРИСТУВАЧУ.....	26
Мовчан К.М., Теличко В. БІБЛІОПЕДАГОГІКА ЧИТАННЯ.....	28
Моргун А.В. ТЕРАПЕВТИЧНА КАЗКА ЯК ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕРАПІЇ.....	29

Електронне наукове видання

***БІБЛІОПСИХОЛОГІЯ, БІБЛІОПЕДАГОГІКА, БІБЛІОГРАФІСТИКА,
БІБЛІОТЕРАПІЯ В ОСВІТІ:
теорія і практика***

**Збірник тез доповідей I-ї Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції**

Головний редактор:	<i>Щербан Тетяна Дмитрівна</i>
Відповідальний за випуск:	<i>Прокопович Лідія Сігізмундівна</i>
Упорядкування та комп'ютерна верстка:	<i>Бабіля Марина Василівна</i>

Формат 60*84/16
Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк. аркушів – 2,9

Адреса видавництва:
Мукачівський державний університет,
вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., 89600,
тел./факс: (03131) 2-11-09. E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>